

Bil je prvi slovenski univerzitetni diplomirani astronom, ki je tudi prvi doktoriral. Kot odličen pisec univerzitetnih astronomskih učbenikov in člankov s področja sferne astronomije, je astronomijo tudi populariziral, in to na različne načine. Precej se je ukvarjal s sončnimi urami in s koledarjem.

Astronom, prof. dr. Bogdan Kilar (Beograd, 1930 – Ljubljana, 2015)

B. Kilar je že kot gimnazijec pri trinajstih z opernim kukalom začel opazovati zvezde. Pozneje jih je opazoval že z dvogledom. Klasično gimnazijo je zaključil v Ljubljani. Posebno pomemben vpliv nanj je imel njegov učitelj geografije, prof. Pavel Kunaver. Po drugi svetovni vojni (1946) je Kunavru pomagal pri postavitvi in pedagoškem vodenju Mladinske zvezdarne na terasi Fakultete za rudarstvo ob Aškerčevi cesti v Ljubljani.

Krajčev refraktor* (premer objektiva 16 cm in goriščna razdalja objektiva 185 cm) so iz Bohinjske Bistrice, kjer je bil Krajec nazadnje župnik, po njegovi smrti prepeljali v Ljubljano. Postavili so ga na teraso Rudarske fakultete, od koder so opazovali. Opazovanja so bila odprtega tipa. Prišel je lahko kdorkoli in opazoval. Strokovno sta jih vodila P. Kunaver in B. Kilar. Tam sta predavala in z daljnogledom prikazovala lepote in zanimivosti na zvezdnem nebu in na ta način popularizirala astronomijo. Že takrat se je pokazala posebna Kilarjeva nagnjenost do posredovanja astronomskih vsebin.

Bogdan Kilar, dolgoletni profesor Fakultete za gradbeništvo in geodezijo Univerze v Ljubljani (FGG UL), član Mednarodne astronomske unije (IAU), član Komisije za znanstveno delo pri Nacionalnem komiteju za astronomijo Jugoslavije, član naravoslovne sekcije Terminološke komisije Inštituta za slovenski jezik SAZU in sodni izvedenec za astronomske in sorodne znanosti.

.....
* Andrej Krajec (1870–1930), župnik v različnih krajih Slovenije, amaterski astronom.

Terasa pa je bila na žalost preblizu zelo prometne ceste, kar je povzročalo močno tresenje daljnogleda. Opazovanja je motila tudi premočna mestna razsvetljava. Pozneje so teraso še prekrili. Tako tam sploh ni bilo več možno opazovati.

Čez nekaj let je na takrat novo ustanovljeni Katedri za astronomijo Prirodoslovno-matematične fakultete UL vpisal študij astronomije in leta 1957 pod mentorstvom profesorja Frana Dominka kot prvi na naši takrat še edini univerzi diplomiral iz astronomije.

Po diplomi je postal sodelavec novo ustanovljenega Inštituta za astronomijo. Sodeloval je pri sestavljanju astronomskih efemerid *Naše nebo* in v začetnem obdobju tudi pri nastajanju nacionalnega astronomskega observatorija na Golovcu (AGO). Vendar pa se je raje zaposlil na Oddelku za geodezijo Fakultete za gradbeništvo in geodezijo Univerze v Ljubljani, kjer je začel pot univerzitetnega učitelja.

Leta 1959 je bil na geodetskem oddelku Tehniške fakultete UL izvoljen za asistenta za področji geodetski računi in geodetska astronomija. Leta 1961 je bil en mesec na strokovnem izpopolnjevanju na Astronomskem observatoriju v Beogradu, med letoma 1964 in 1966 pa na specializaciji na Inštitutu za astronomsko in fizikalno geodezijo Tehniške univerze v Münchnu. Tu je leta 1971 uspešno zagovarjal doktorsko disertacijo z naslovom *O uporabi sfernega ločnega preseka v geodetski astronomiji* in pridobil naziv doktor prirodnoslovnih znanosti s področja geodetske astronomije. Leta 1973 je bil izvoljen za docenta, leta 1985 pa za izrednega profesorja za področji geodetska astronomija in programiranje.

Postal je predstojnik Katedre za višjo geodezijo, predstojnik Oddelka za geodezijo in namestnik predstojnika VTOZD gradbeništvo in geodezija. Leta 1994 se je upokojil kot izredni profesor za predmete Geodetska astronomija, Višja geodezija in Programiranje. Bil je mentor 14 diplomantom in 2 magistrim s področja geodezije.

Tudi po upokojitvi je ostal dejaven. Redno je objavljajl strokovne in poljudne članke o klasični in teoretični astronomiji, navigaciji, času, koledarjih in podobnih tematikah. Veliko prispevkov je predvsem objavil v revijah Proteus, Presek in Spika. Sodeloval pa je tudi v nekaj radijskih in televizijskih oddajah.

Osnovno področje znanstvenega delovanja B. Kilarja je bila astronomija, področje pedagoškega dela pa višja geodezija, geodetska astronomija in programiranje, to pa so vsi predmeti, ki jih je predaval študentom geodezije z veliko zavzetostjo, natančnostjo in veseljem. V devetdesetih letih prejšnjega stoletja, ko so začeli uvajati satelitsko geodezijo in globalne navigacijske sisteme, je za študente in zaposlene na FGG pripravil tudi nekaj zanimivih poljudnih predavanj o tej tematiki.

Napisal je tri univerzitetne učbenike: *Sferna trigonometrija z uporabo v geodeziji*, *Približna določitev astronomskih geografskih koordinat in azimuta ter Algoritmi in programiranje*. S profesorjem R. Šumrado pa je izdelal še program za opazovanje zvezd z astrolabom Ni 2 v SR Sloveniji. Spisal je tudi brošuro o sončnih urah in bil soavtor knjige *Zemlja in vesolje: ob mednarodnem geofizikalnem letu* (Cankarjeva založba, 394 strani, Ljubljana 1961).

B. Kilar je torej deloval na strokovnem in poljudnoznanstvenem področju. Leta 1961 je oddelek za geodezijo FGG kupil mali Zeissov planetarij, ki so ga postavili v Prirodoslovni muzej. Kilar je na njem prikazoval razne simulacije astronomskih pojavov in dogodkov in veliko predaval. Napisal je brošuro o ravnanju s tem planetarijem. Leta 1969 so planetarij prestavili v centralno stavbo Univerze v Ljubljani, kjer je z njim začel upravljati Tehniški muzej Slovenije. V glavnem so ga uporabljali kot učni pripomoček pri pouku astronomije srednješolcev.

Skupaj z meteorologom Miranom Borkom je v letih 1947–48 pri opazovanjih Sonca pomagal tudi našemu ljubiteljskemu astrofiziku Ivanu Tomcu (1880–1950), in sicer na Tomčevi zvezdarni v Ljubljani na Pražakovi 3. Danes je tam Pošta.

Kranj, 23. november 2017

Majo Prosen

Literatura:

S. Južnič in M. Prosen, *Astronomija na Slovenskem in slovenski astronomi na tujem (12.–21. stoletje)*, Didakta, Radovljica 2008, str. 184.

Internet. Članki o B. K.